

Hlas migrantov na Slovensku nezaznieva

Migranti, občania EU a štátni príslušníci tretích krajín s oprávneným pobytom na Slovensku, predstavujú **1.3 %** populácie našej krajiny¹. Na konci roka 2013 u nás s oprávnením na pobyt žilo 26,157 štátnych príslušníkov tretích krajín a 45,492 občanov EU, EHP a Švajčiarska. Ako ukazujú štatistiky, až 80% z nich už z hľadiska ich právneho statusu je možné považovať usadených migrantov, pretože im bol udelený trvalý pobyt, ktorý im v rôznych oblastiach ich integrácie a života na Slovensku priznáva vyššiu mieru práv ako novo-prichádzajúcim cudzincom.

Získanie trvalého pobytu na území Slovenska však nie je ani po 5 rokoch prechodného pobytu samozrejmosťou, rovnako ako udelenie štátneho občianstva naturalizáciou po ôsmych rokoch trvalého. A plné občianske a politické práva formálne získa až naturalizovaný migrant, ktorému po ôsmych rokoch trvalého pobytu a dvoch rokoch čakania na vybavenie žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR vyhovie Ministerstvo vnútra SR.

To znamená, že plne integrovaní, usadení cudzinci, ktorým ešte nebolo udelené štátne občianstvo SR, majú len čiastočnú, limitovanú možnosť, po dlhú dobu ich života na Slovensku, ovplyvňovať veci verejné iba na lokálnej úrovni, nakoľko im niektoré volebné zákony priznávajú právo voliť a byť volení do orgánov územnej samosprávy obcí a VÚC².

Koncom roka toto číslo, čiže počet oprávnených voličov, ktorí sú cudzincami mohlo predstavovať, či predstavovalo cca **56 000** (pretože údaj o trvalom pobyte zahŕňa aj bližšie neurčený počet deti). Ak teda 4,463,039 bol posledný známy údaj o celkovom počte všetkých oprávnených voličov pre voľby do orgánov samosprávnych krajov koncom roka 2013,³ potom percentuálny podiel štátnych príslušníkov tretích krajín (bez občanov EU) na tomto počte bol zhruba **0,12 %**. Údaj o skutočnej volebnej účasti tejto skupiny obyvateľov na ostatných voľbách však chýba.

Formálne možnosti politickej účasti migrantov

Ako sme na tom z formálneho hľadiska, pokiaľ ide celé spektrum možností politickej účasti cudzincov a v porovnaní s inými krajinami EU, vyhodnocuje renomovaný Európsky porovnávací výskum MIPEX.

MIPEX konštatuje, že odhliadnuc od obmedzeného volebného práva cudzincov na lokálnej úrovni, Slovensko neprikladá občianskej či politickej účasti cudzincov žiadnu váhu. Občania tretích krajín mimo EU síce na Slovensku smú voliť na lokálnej úrovni (podobne ako je tomu v Estónsku, Maďarsku, Litve a Slovinsku), avšak sú im upierané iné, základné politické slobody. Nesmú byť členmi politických strán za ktoré na lokálnej úrovni kandidujú nakoľko podľa Slovenskej ústavy a zákona o politických stranách a hnutiach smú politické strany zakladať a byť ich členmi iba občania Slovenskej republiky. Formálna stránka právnej úpravy teda rovnosť medzi kandidátmi nezaručuje.

¹ Populácia Slovenska predstavovala ku koncu roka 2013 podľa Štatistického úradu SR 5,415,949 osôb.

² Občania EU smú voliť aj do Európskeho Parlamentu ak majú v SR trvalý pobyt.

³ Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky: http://volby.statistics.sk/osk/osk2013/VUC/download_sk.html

Pokiaľ ide o ďalšie možnosti migrantov podieľať sa na správe vecí verejných, MIPEX za negatívum v tejto oblasti integrácie považuje napr. skutočnosť, že cudzinci bez trvalého pobytu nemôžu získať licenciu na televízne a rozhlasové vysielanie (na rozdiel od ostatných 28 porovnávaných krajín). Možnosť podieľať sa na tvorbe verejných politík v oblastiach týkajúcich sa práv či integrácie cudzincov je podľa tohto výskumu tiež slabá, nakoľko neexistuje žiadny poradný alebo konzultačný orgán, ktorý by na národnej alebo na lokálnej úrovni nechal v dôležitých chvíľach zaznieť hlas migrantov samotných. Naposledy boli cudzinci prostredníctvom ich zástupcov niektorých komunít prizývaní k tvorbe Koncepcie integrácie cudzincov v Slovenskej republike v roku 2009, avšak ich združenia a komunity nemajú priestor a možnosti na dlhodobú systematickú činnosť, nakoľko im štát nepomáha s financovaním aktivít a ich práca je do značnej miery závislá od projektov Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín (EIF).⁴ K tvorbe novej Integrovačnej politiky prijatej v januári 2014, ani k procesu tvorby Celostátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike však zástupcovia migrantov prizývaní neboli, čo bolo podrobené kritike mimovládnych organizácií pracujúcich s migrantmi.⁵

Sporadicky a v malých počtoch sa cudzinci zúčastňujú odborných stretnutí, ktoré od roku 2010 pod názvom Integrovačné fórum organizovalo (v súčasnosti už neexistujúce) Centrum pre koordináciu integrácie cudzincov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Pozitívnym signálom je, že znenie kapitoly 3 Integrovačnej politiky SR (hoci opatrným tónom) vyzýva Radu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť zväziť vytvorenie osobitného Výboru pre práva cudzincov Rady vlády pre ľudské práva a menšiny. Je teda možné, že v budúcnosti podobný výbor vytvorený bude, otázkou však ostáva, nakoľko v ňom budú zastúpení priamo migranti a v akom počte.

Má verejnosť záujem počuť názor cudzincov?

Podľa výskumu postojov verejnosti voči cudzincom publikovaného v roku 2009, politický diskurz sa zameriava viac na ochranu bezpečnosti krajiny a kontrolu hraníc ako na prínosy imigrácie, čo sa v konečnom dôsledku odráža aj vo verejných postojoch Slovákov voči migrantom, a to je napokon úzko spojené s neochotou obyvateľstva prijímať rozmanitosť akéhokoľvek druhu.⁶ Ako konštatuje uvedený výskum, aj mediálne pokrytie témy je slabé a nevyvážené.

Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK) a Open Society Fund (OSF) publikovali koncom roka 2012 výskum verejnej mienky v oblasti pravicového extrémizmu, pričom priamo postojom verejnosti voči cudzincom, migrácii a diverzite výskumníčky venovali celú jednu kapitolu.⁷ Zaujímavosťou je, že až cca 60% respondentov výskumu bolo viacmenej proti tomu, aby cudzinci zastávali akékoľvek politické funkcie, hoci diverzitu ako takú považovali za prínosnú.

⁴ Zdroj: www.mipex.eu/slovakia

⁵ Liga za ľudské práva, Nadácia Milana Šimečku a Centrum pre výskum etnicity a kultúry listom Ministrovi zahraničných vecí a Európskych záležitostí SR zo dňa 12 júna 2014.

⁶ Michal Vašečka: *Postoje verejnosti voči cudzincom* (IOM, 2009).

⁷ Elena Gallova Kriglerova – Jana Kadlecikova: *Verejná mienka v oblasti pravicového extrémizmu* (OSF, 2012).

Prečo dať migrantom hlas?

Známy sociológ Michal Vašečka v jednom z výskumov publikovaných v roku 2009 konštatuje, že umožnenie politickej participácie cudzincov v politických štruktúrach je významným indikátorom miery integrácie, a že pre mnohých teoretikov je aj jedným z najkľúčovejších indikátorov úspešnosti integrácie a otvorenosti krajiny, keďže do značnej miery podmieňuje ostatné roviny a prístup cudzincov k spoločenským zdrojom, a to vďaka možnosti ovplyvňovať svoje podmienky legálnymi, demokratickými spôsobmi.⁸

Miera možnosti politickej účasti cudzincov a cudziniiek na správe vecí verejných by podľa nášho názoru nemala ostať čisto v osídlach priania verejnej mienky, ale mala by cielene byť súčasťou uvažovania a hodnôt politických elít, ktoré by mali byť vo svojom rozhodovaní zbavené predsudkov a neodôvodneného strachu z menšín.

Súčasnú právnu možnosť zapojenia usadených migrantov do verejného života totiž nepostačujú a sú nespravodlivé, ak je ich v praxi ťažké naplniť, ak cudzinci nemajú zastúpenie v poradných orgánoch vlády alebo rozhodovaní na lokálnej úrovni a ak právo voliť a byť volený nie je plnohodnotne podporené možnosťou členstva v politických stranách.

Právnu pomoc v oblasti integrácie cudzincov Liga za ľudské práva poskytuje vďaka projektu „Právna poradňa pre pobyt a občianstvo 4“ podporeného z Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, program Solidarita pri riadení migračných tokov. Tento článok vznikol v rámci uvedeného projektu. Názory prezentované v článku sú výlučne názormi autorky. Európska komisia nezodpovedá za obsah a akékoľvek použitie informácií obsiahnutých v tomto článku.

Autorka: Zuzana Bargerová, právnička Liga za ľudské práva, o.z.



Financované Európskou úniou z Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín
Solidarita pri riadení migračných tokov

⁸ Michal Vašečka – Ctibor Košťál: *Integrácia migrantov – vieme čo chceme?* (Univerzita Komenského, 2009).